

Den fortlöpande

Fritänkaren

Nr. 250 Advent 2016

Tjugofemte årgångens första nummer

Innehåll:

En fritänkare svarar	2
Schuberts kammarmusik	3
Shakespeare- (Bacon-)debatten	4
Stefan Torssell: "M/S Estonia - svenska statens haveri"	5
Ahasverus minnen, del 158: <i>Förloraren</i>	6
Joan Grants romaner om sina tidigare liv	11
Andra filmer	12
Några milstenar, december 2016	14
Prövningsresan, del 1: <i>Snabba ryck till Manali</i>	14
Lugna resan, del 3: <i>Årets första trek</i>	16
Tillbaka till Zanskar, del 16: <i>Fullmåne i Lamayuru – den andra trekken</i>	17
Mysteriets lösning – en förklaring	20

Fritänkaren, som utkommit med 250 nummer sedan 1992 i både pappersform och på nätet, har aldrig sökt eller undfått något statligt eller kommunalt stöd eller bidrag för sin utgivning, ägnar sig mest åt litteratur, musik, film, politik, filosofi, religion och resor men även åt annat. Den är inte på något sätt anknuten eller ansluten till någon ideologi eller åskådning av vad slag det vara månne, utan tar tvärtom avstånd från varje institution som kräver okritisk underkastelse, och är helt oberoende humanistisk. Den har aldrig haft någon sponsor. Samtliga tidigare nummer finns tillgängliga på Wordpress: <https://clanciai.wordpress.com/fritankaren/>

Beteckningen *Fritänkare* är ursprungligen tysk och står för person som i religiösa och ideologiska frågor inte erkänner någon auktoritet och därför är kritisk och avståndstagande mot alla religiösa och ideologiska institutioner och framför allt deras eventuella dogmatik.

Redaktion : C. Lanciai, Ankargatan 2 A, 414 61 Göteborg, tel. 031-247887.

OBS! Nytt Postgiro! - 35 86 46 – 8 (Göteborgs Skrivarsällskap)

eller **Bankgiro:** 3300-510910-9354 (Nordea bank, "Fritänkaren", C. Lanciai)

Glöm inte att ange avsändare!!

Årsprenumeration: 250 kr (även i Danmark och Norge; i Euroland: 30 Euro)

Tvåårsprenumeration : 350 kr (40 Euro)

Avgifterna har inte höjts på över 13 år.

IBAN-nummer för folk som eventuellt vill betala prenumeration även från annat utland:

SE37 5000 0000 0500 7297 2165

Bic-code: ESSESESS

Redaktionsslut för detta nummer : 30.11.2016

Copyright © C. Lanciai med medarbetare

Letnany 272

Det nästsenaste numret av *Fritänkaren* finns numera alltid tillgängligt på nätet jämte andra skrifter:

www.fritenkaren.se

e-post-adress : clanciai@yahoo.co.uk

En fritänkare svarar

Tack för senaste numret. Tack också för dina reflektioner över bokmässan. Min övergripande förklaring till det omöjliga debattklimatet i Sverige i allmänhet och kultur i synnerhet, är mängden politiska partier och deras "ismer" och den nödvändiga och fastlåsta retorik som följer av dem... för att bygga och bevara just **sitt** varumärke. Man skyddar och motiverar hellre sitt partis existens, man skyddar hellre en "ism" än att (pragmatiskt) se till landets bästa. Retoriken består inte sällan av ett mycket avancerat koketteri/spel för gallerierna, varför ett sådant genant förhållande givetvis måste mörkas med *ännu mer* "humanistiskt" posering i media osv...

När alltså en politiker håller på med självsuggestion dag och natt i media, som en modern politiker tvingas göra, har denne snart blivit hjärntvättad av sin egen svada om inte annat.

Kort sagt, alla sk demokratiska debatter i svenska medier blir därför meningslösa, då argumenten är helt förutsägbara. Skulle någon säga något som inte alla redan vet att han/hon ska säga, eller måste säga pga tidigare uttalanden, blir alltid någon minoritet "kränkt" och den modige måste avgå eller göra avbön! Pk-sjukan i Sverige har lyckats sänka takhöjden till lägsta nivåer någonsin...

Angående SD... Alla polariserade folk-rörelser, vare det politik eller fotboll, har sina pöbel/huligan-svansar. Ska alla fotbollsmatcher därför förbjudas?

Angående rasism... Barn sägs se allt i svart/vitt. De ser varken gråskalor eller gradskillnader i helvetet. Antingen tillåter du miljoner individer av främmande kultur att på kort tid "invadera" och rasera ett annat lands med blod svett och tårar förvärvade stabilitet, eller så är du rasist och därför troligen också nazist. Ingen orkar inse att vår fina, demokratiska och ärevärdiga Riksdag ofrivilligt har utvecklats till landets största vuxendagis. I alla fall i kultur och invandrarfrågor...

Att det skulle kunna tänkas finnas biologiska strukturer i hjärnan hos *alla* människor, som instinktivt värjer sig mot omstörtande förändringar i livsvillkoren inom en upparbetad kultur/religion, ryms alltså inte inom yttrandefrihetens gränser. Denna gäller ju som "alla vet" bara om du är PK!

Hellre diskuterar man i timmar i TV-sofforna om vikten av att Lars Vilks löjliga konstprovokationer måste respekteras i yttrandefrihetens namn. Men att Sverige inte kan hantera *massinvandring* på kort tid från kulturer med diametralt motsatta värderingar vet "alla", men det är inte tillåtet att säga. För då blir man ju rasist. I alla fall teoretiskt liksom... Och "moment 22" är ett faktum i svensk debatt...

L. Vilks möjliggör för alla intellektuella posörer att vurma för fina demokratiska värden och därmed bygga varumärke åt sig själva, samtidigt som man lämnar Sveriges öde åt andra att fixa...

Hälsn. från,
En fritänkare

PS. Tack för nyttig påminnelse om Schuberts storhet. Kanske var han (och Schumann) för intima/introverta för att fånga massorna? Mig fångade de tidigt i mina musikaliska upptäktsfärder om jag så får skryta... Men då var det inte pianolitteraturen, utan snarare kammarmusikens dito, som satte outplåneliga spår.

Schuberts kammarmusik

Det är framför allt tio av hans kammarmusikaliska verk som brukar anföras som hörande till de mest omistliga i hela kammarmusikrepertoaren. Det är hans väldiga oktett i sex satser, det är hans båda stråkkvintetter, den ena från början av hans livsgärning och den andra från slutet, det är hans båda stora stråktrios och hans tre sista stråkkvartetter (av nitton) samt några till.

Den väldiga oktetten kan framstå som oformlig i sin skrymmande uppbyggnad, men det märkliga med den är att varje sats leder fram till nästa, så att den vidlyftiga kompositionen hela tiden blir intressantare och mera givande, så att finalsatsen med överväldigande vältalighet lyckas kröna hela skapelsen. Det är angenäm och ljus harmonisk musik alltigenom som imponerar genom att hela tiden överträffa sig själv.

Forellkvintetten är väl hans mest älskade och älskliga kammarmusikverk. Den har sitt namn efter den fjärde satsen, som broderar ut hans älskade sång *Die Forelle* i utsökta variationer, men frågan är om inte den första satsen är den mest intressanta och innovativa. Kvintetten speglar Schubert i hans mest lyckliga och blomstrande period (liksom Den ofullbordade symfonin) innan han först blev slagen av sin förintande sjukdom. Forellkvintetten misslyckas aldrig med att behaga vilken publik som helst och är ett bestående trumfkort på repertoaren.

De båda stråktriorna opus 99 och 100 är parallella skapelser som mycket erinrar om varandra i karaktären, då båda domineras av sin långsamma mellansats som aldrig fallerar i att imponera på publiken med sin suggestiva melodik. Det är stora kompositioner som för en gångs skull Schubert lyckades få betalt för, och dess båda andante-mellansatser har ofta använts som effektiv filmmusik. I den ena (opus 100) är dess mellansats så imponerande att den till och med återkommer i finalsatsen som trios clou.

Av Schuberts nitton stråkkvartetter är fyra ofullbordade och sju tillhörande ungdomstiden som rena träningskompositioner, och ytterligare några är förlorade. De sista tre däremot hör till stråkkvartetterepertoarens absoluta pärlor.

Den första kallas "Rosamundekvartetten" då dess dominerande sats är variationer på hans Rosamundetema. De andra satserna är mindre intressanta i jämförelse.

Den andra är däremot hans berömda *Der Tod und das Mädchen* och domineras av variationssatsen på denna hans mörka sång. Kvartetten är så effektiv att den till och med har använts som ledmotiv i en av Roman Polanskis filmer med namn av kvartetten, där filmen avslutas med ett framförande av den berömda kompositionen. Det är en laddad historia om vedergällning och försoning som kvartetten med dess dramatik mer än väl lyckas illustrera med sin skakande dynamik.

Den sista kvartetten är nästan orkestral, och det är svårt att förstå hur fyra små stråkinstrument kunnat användas till att producera sådana klangrikedomar och hisnande tonrymder. Det är en ytterst intressant kvartett som man egentligen aldrig kan bli färdig med i lyssnandet eller upptäckandet av. Här är Schubert inte längre den intagande och lättillgängligt insmickrande melodimakaren av enbart behaglig musik utan djärvt experimenterande och utforskande nya vägar ut i den mera utsvävande romantiska musikens mer avancerade sfärer.

Den sista stråkkvintetten brukar anses som hans absolut främsta kammarmusikverk. Dess bedövande andra sats förfelar aldrig sin verkan i sin nästan andlösa andäktighet i ständigt oändligt vilande toner och ackord, som väckt mångens önskan att vilja dö till en sådan musik; men alla satserna är suveräna och virtuosa i nästan oöverträffbar klassisk behärskning och halsbrytande dramatik och dynamik.

Det finns två stycken kvar att inte förglömma i detta sammanhang. Det ena är den lösa stråkkvartettsatsen i C-moll, som är ett underverk i sig i sin genialiska och dramatiska uppbyggnad. Man vet inte vad Schubert hade för planer med denna sats, om den var tänkt att ingå i en större stråkkvartett eller om den bara kom till genom ren tillfällighet, som så många av Schuberts kompositioner gjorde, men den står sig som sig själv och behöver inga andra omgivande satser.

Det andra är en liknande fristående pianotriosats som brukar kallas för "Notturmo". Den hör till det vackraste Schubert har gjort i all sin enkelhet och mycket fundamentala uppbyggnad, som aldrig upphör att överraska publiken genom sin innovation, då den liksom övergår i sin egen motsats i karaktären: en lugn inledning invagar en i fullkomlig säkerhet, som plötsligt bryter ut i hisnande arpeggioutsvävningar.

Det har sagts att Schubert hängav sig åt sitt komponerande med nästan sinnlig vällust, och mycket av hans kompositioner tycks vittna om att han mest bara levde för sina utsvävningar, medan dock dessa enbart var musikaliska och översinnligt andliga i sin klassiska renhet.

Shakespeare- (Bacon-)debatten

Bäste Christian!

Du har i flera nummer av Fritänkaren 2016 nämnt Charles Hamiltons insatser i hans egenskap av handstils- och handskriftsexpert. I fråga om manuskript från elisabetansk tid återfinns en viss tyngd som ingen s.k. Stratfordian mig veterligen uppnått.

Hans klagoranden uppnås via i stort sett tre steg.

Studiet av handskriften i Shaksperes tre bevarade testamentsigneringar relativt de otaliga tryckfelsnissiga felaktigheter som denna handstil gav föranledning åt i mången Shakespearetryckt publikation, kan kallas för de första två stegen; jämte analysen av de tre sidorna i det otryckta "Thomas More"-dramat. Det tredje steget består i att Hamilton även identifierade Shakespeares handstil på omslagspappret till en bunt Baconmanuskript.

Shaksper var m.a.o. på 1590-talet redan en av Bacons många sekreterare genom åren, ett faktum som naturligtvis inte ses med blida ögon utan snarast blundas inför av alla dem, som med näbbar och klor gör vad de kan för att lika futilt som strutsen både gömma sig för, att lika effektivt som ett fallerande korttidsminne, och glömma hela Baconhypotesen; alla dem som "rätteligen" och obönhörligen haft kosan ställd mot den historiens i bästa fall kompostartade skräpkammare ur vilken föga mera lärdom går att utvinna än det Bacons egen analys av vårt behov av idoler (i *Novum Organum*) redan återvann; alla dem som vi med deras rätta namn kan kalla Stratfordianer, Derbyiter, Oxfordianer, Rutlanditer, Marlowiter, m.m.; kort sagt alla

dem som gjort sitt bästa för att med huvudet i sanden fåfängt motarbeta den sanning som ju förr eller senare ändå kommer i dagen. *Veritas temporis filia*: Sanningen är tidens dotter skrev Bacon samtidigt som han på sin tid hade skäl att kurragömma sina skönlitterära lekar bakom heteronymer i stil med Shakespeare, Marlowe, m.fl.

En gång i tiden ansåg du likt Carl O. Nordling, att den som skrev Shakespeare också skrev Marlowe-produktionen; senare vände du på steken och fick det till att det var "Marlowe" som skrev "Shakespeare".

Varför det ena antagandet skulle vara bättre än det andra är mig en gåta; Carl O. Nordlings synsätt utgick hur som helst från den eklatanta missuppfattningen att det till att börja med var Bacons sekreterare sen 1590-talet som onödigtvis signerade sig som ömsom "Shakespeare", ömsom "Marlowe".

Varför Shaksper – alias Derby – signerade sig "Marlowe" är mer än gåtfullt, även i Carl O. Nordlings version, som är en s.k. *dead end*, samma *dead end* som samtliga ike-Baconska gissningslekar med tiden torde gå till mötes.

Har du plats för att publicera detta mitt lilla inlägg i *Fritänkaren* är det inte mig emot.

M.v.h., *Anders Ekman*

Kommentar. Det framgår ingenstans att den Bacons sekreterare som identifierats som samma handstil som vissa andra oidentifierade "Shakespeare"-dokument skulle ha varit William Shakespeares, då alla dessa Bacondokument skrivna av en annan än Bacon och tydligen en Bacons sekreterare aldrig undertecknade sitt namn. Det kan alltså mera gärna ha varit Marlowe, som aldrig mera kunde uppträda under sitt rätta namn efter sin officiella sorti genom en fingerad död, som i egenskap av anställd internationell agent av Walsinghamfamiljen och Baconfamiljen, Francis Bacon hade haft all anledning att ge en skyddad tillvaro, än den utbildade illiterate Shakspere, som aldrig gått ut skolan och vars hela familj inklusive barn var mer eller mindre analfabeter, och som inte lämnade en enda bok efter sig eller något bevis på att han över huvud taget skrivit någonting utom vissa affärstransaktionsundertecknanden med olika stavningar, inklusive de berömda skakiga testamentsunderskrifterna, och som knappast i egenskap av aktiv teaterman och affärsman med huvudintresse av att tjäna pengar skulle ha trätt i en sådan avancerad och krävande intellektuell tjänst som Sir Francis Bacons.

Stefan Torssell: "M/S Estonia – svenska statens haveri"

Stefan Torssells ytterst intressanta och välskrivna bok om Estonia är helt fri från konspirationsteorier och dokumenterar bara allt som kan dokumenteras i fallet med alla dess ständigt fortgående katastrofturer, på en konkret grund av 20 års samlande av fakta. Det är en utomordentligt givande bok, tryckfelsfri och stilistiskt uppfriskande och njutbar inte minst genom en mycket underfundig humor och hälsosam distans hela vägen. Stefan Torssell är själv sjökapten och har följt med i alla katastrofens ständigt mer havererande turer ända sedan den natten i september för 22 år sedan, och boken ger ett mycket vederhäftigt intryck genom en konsekvent

och expertismässig sakkunnighet – han vet vad han talar om. Det har knappast någon som talat om M/S Estonia gjort förut.

"Berättelsen om Estonia handlar inte bara om 852 människors död, utan är också en tidsdokumentation om Sverige."

Abasverus minnen, del 158: Förloraren

Det var hos Felix Kersten jag träffade honom, "mannen med de undergörande händerna", en av dessa talrika osynliga hjältar under det andra världskriget som kunde rädda desto fler liv och åstadkomma desto fler mirakler ju mera osynlig och okänd han förhöll sig. Det fanns många sådana, Oskar Schindler var en annan, liksom den svenske industrimagnaten Eric Ericksson, men Felix Kersten hade en alldeles särskilt immun ställning bara genom sitt hantverk som massör, där han hade en högst egenartad begåvning med en unik förmåga till vad som idag kallas *healing*.

Det var hos honom jag träffade hans mycket obskyre gäst, en slagen man som gjorde det mest patetiska intryck man kan tänka sig. Jag hade aldrig sett någon så patetisk, en grundligt fallen man som förlorat allt och verkade fullständigt förlorad i tillvaron, som en skolmästare som blivit pryglad av sina elever och kastats ut ur skolan. Han hade en lapp för ögat och en missanpassad mustasch, och båda attiraljerna verkade så övertydligt enkom påklätrade för att krampaktigt åstadkomma någon sorts förklädnad. Han var inte bara på flykt. Han hade ingenting att fly till. I sin hjälplöshet hade han sökt sig till sin undergörare och mångåriga vän Felix, som inte ens han kunde göra något för honom.

Trots hans bedrövliga misslyckade förklädnad och sitt tillstånd av djupt förfall på hopplöst dekis kände jag ändå omedelbart igen honom. Han hade ju ändå varit en av världens mäktigaste män och bara för två veckor sedan störtat ner i avgrunden.

"Kan du göra något för denne stackars fallne man?" frågade mig Felix.

"Nej, det kan jag inte, och jag fruktar att ingen kan det. Han är ju den han är och kan aldrig komma undan med det. Han är förlorad. Allt jag kan göra för honom är att prata med honom."

"Prata med honom då. Försök åtminstone få honom att inte begå självmord."

"Tror du att det går?" hade jag på tungan, men jag sade det inte. Jag pratade med den stackars fallne mannen, som inte ens längre såg någon utsikt till att kunna leva vidare för sin egen familj och sin älskade dotter.

Felix introducerade mig för honom. "Det här är en gammal god vän till mig. Han kan knappast hjälpa er, men ni kan prata med honom."

"Vet han vem jag är?"

"Naturligtvis vet jag vem ni är. Er förklädnad bara förhöjer er övertydligt pinsamt belägna personlighet."

"Så ni är bildad. Det är inte många kvar i vår värld som är det."

"Nej, ni har ju lyckats utrota de flesta."

Det startade honom. "Kommer då världen att fördöma oss för vad den tvingade oss till? Var Versaillesfreden vårt fel? Hade vi inte rätt att försvara oss när världsjudendomen förklarade oss krig så fort vi kom till makten 1933 och med polackerna när de förföljde alla tyskar som blivit kvar inom det nya Polen i de

landskap som i 600 år varit tyska? Min vän, anklagar ni oss för det andra världskriget när det enda vi ville var att göra motstånd mot kommunismen som med sin omänsklighet, våld och brutalitet försökte ta över världen och nu verkar att ha lyckats?”

”Var det då nödvändigt att starta det andra världskriget? Ni kommer aldrig att kunna slingra er ifrån att det var ni som startade det.”

”Mot vår vilja. Vi beklagade det. Ingen beklagade det mer än Führern, som aldrig hade fel, lika litet som Napoleon och Karl XII hade det. De gjorde sig högst skyldiga till felberäkningar genom vad de omöjligt kunde förutse vilket vållade deras fall, och stackars Rudolf Hess, som stod Hitler allra närmast, försökte faktiskt vrida klockan tillbaka. Men Churchill hade som imperialist fallit för Stalins imperialism, och de kom överens, vilket blev Tysklands fall. Vi trodde aldrig engelsmännen skulle svika oss när det gällde det stora internationella universella korståget mot kommunismen. När de förklarade oss krig samman med Frankrike två dagar efter att vi tvingats lösa det polska problemet med deras förföljda tyskar med våld var det Hitlers livs största överraskning. Han kunde aldrig förstå engelsmännens blindhet inför den växande bolsjevikiska faran. Jag tror Chamberlain insåg sitt misstag efter att han låtit sig tvingas till att förklara oss krig och att det var därför han avgick och lämnade platsen ledig åt bulldoggen Churchill att ta över, som var helt oresonlig.”

”Judarna då? Var det då så nödvändigt att göra världsjudendomen till er fiende och så hårt förfölja alla judar? Vad ont hade de gjort Tyskland genom sina enorma uppbyggliga insatser inom den tyska kulturen och filosofin, enkannerligen inom musiken? Var inte detta om något Hitlers stora misstag?”

”När världsjudendomen förklarade oss krig 1933 kunde vi inte ha alla de judar som hotat ta över landet ända sedan 1918 kvar i landet inom ledande positioner. Vi kom överens med sionisterna i Palestina att göra oss av med dem i godo så att de fick utvandra dit och där få ersättning för allt vad de lämnat kvar i Tyskland. Det var vad amerikanerna kallar en *fair deal*, som båda parter vann på. Alla som ville fick frivilligt utvandra till Palestina, och alla som var vettiga nog gjorde det. De som var kvar efter 1939 blev krigets fångar, och först efter 1940 måste vi börja ta i tu med att lösa judefrågan på allvar. Så vad gjorde vi egentligen för fel?”

”Kuppen 1933, som gjorde er till diktatur. Ni anlade riksdagshusbranden och hittade en debil idiot att kunna göra till syndabock för er kupp, så att ni kunde införa ett kroniskt undantagstillstånd, som gjorde er till en bestående terrordiktatur.”

”Det är hårda ord. Allt vi ville var egentligen att bringa ordning. Vi hade ju haft total oordning i femton hemska år av kaos, sönderfall, slitningar, uppror och ekonomisk undergång. Ni kan inte förneka att Hitler satte landet på fötter.”

”Och Rothschilds och amerikanska bankirer hjälpte er med den saken. Ni hade aldrig kunnat göra det ensamma. De hjälpte även bolsjevikerna att störta tsaren. Man frågar sig varför demokratiska krafter hjälper formidabla diktaturer till makten.”

”Ja. Det är väl deras sätt att kompensera sig för att de inte kan göra sig till diktatorer i sitt eget land.”

”Ja, kanske det.”

”Nåväl, min vän, jag vet inte vem ni är, men jag står för vad jag gjort, och jag har själv ingenting att ångra. Jag ser ditt besök som kanske min sista chans att förklara

och försvara både mig själv och vad vi i konstruktiv mening faktiskt försökte åstadkomma. Jag erkänner vårt nederlag. Vår Führer har inte gjort det ännu och kommer väl aldrig att göra det, men vi borde ha inlett fredsförhandlingar redan efter Stalingrad, allra senast efter Kursk. Vi var egentligen redan förlorade efter El Alamein i Egypten redan '42. Ju längre vi dröjde med att erkänna att vi förlorat kriget, desto värre blev förlusterna, desto fler och mer tragiska blev offren, desto större värden gick förlorade, och desto mera skönhet, kultur och unika uråldriga stadsmiljöer gick förlorade. Var det verkligen Hitlers fel alltsammans? Var det så nödvändigt att utsätta Hamburg och Dresden för eldstormar, som nästan bara drabbade oskyldiga civila i många tiotusental?"

Det kunde jag inte svara på. "Vad mer kan ni försvara?"

"Vår största ansträngning, eller min största ansträngning, var våra banbrytanden inom det ockulta, inom filosofi och vetenskap, forskning och utforskning i ämnen som egentligen i alla tider genom kristendomens hämsko varit förbjudna. Det var Wagner och Nietzsche som öppnade den porten, och bara vi vågade inträda och vara konsekventa i att utforska den nya vägen.

Och hade då de gamla vikingarna, antikens mytologiska kulter, hinduismen med dess oändliga andliga värld oändligt tillbaka i tiden och andra banbrytande ockultister som teosoferna fel? Vad finns det för bevis att en allsmäktig gud någonsin existerat? Var han inte ursprungligen en beduinsk stamgud, Abraham var ju beduin, som sedan araberna åter reducerade till en primitiv och brutal stamegoistisk stamgud som bara var till för att främja den egna stammen? Och har inte alla evangeliska skrifter från början tillrättalagts och stympats med de intressantaste delarna från början stulna och bannlysta för att passa en folkförslavande världskyrka? Har inte kristendomen från början använts fel, misstolkats, missbrukats och använts till makt i stället för till fred och kärlek? Vi försökte åstadkomma ett alternativ till den misslyckade monoteismen som genom historiens verklighet förlorat all trovärdighet. Vi återvände till grunderna, till hedendomen som fanns före Kristus, till de inspirerande mytologierna, till Asiens fantastiska uråldriga andliga traditioner och framför allt till ett sunt förhållande till naturen genom jorden på ett så närgående och hälsosamt sätt som möjligt. Var det fel att uppfinna ett alternativ till den monoteism som aldrig gjort annat än missbrukats och gått fel från början?"

Han hade mig där. Detta var hans trumfkort. Det är aldrig fel på filosofi, men religionerna har alltid tenderat att urarta och gå fel. Han hade verkligen velat råda bot på detta och funnit nationalsocialismen och Hitler som ett medel att förverkliga sin ockulta idealism.

"Vad tänker ni göra?" frågade jag slutligen.

"Vad kan jag göra? Hitler har förklarat mig som förrädare för att jag försökte fredsunderhandla med engelsmännen innan allting var förstört. Nu är allting förstört, och till och med Dönitz har förklarat mig icke önskvärd. Inte ens vår ädle vän Felix Kersten kan hjälpa mig. Det enda jag har att göra är att ge mig åt engelsmännen."

Och det tänkte han faktiskt göra, och han gjorde det i ett sista hopp om att möta någon sorts försoning och förmildring av hans öde genom att självmant överlämna sig i deras händer. Napoleon hade väl haft någon sorts liknande förhoppningar när han gav sig åt dem utan att ha en aning om att de skulle kidnappa honom till Sankt

Helena. Men han var inte dum. När han hörde hur det gått för andra ledande tyskar som överlämnat sig, hur somliga torterades och misshandlades, hur andra skulle ställas inför rätta i långtgående rättegångar som bara kunde sluta med avrättning, tog Heinrich Himmler slutligen sitt öde i sina egna händer och svalde cyankalium dagen innan han skulle utsättas för sitt första förhör. Han blev 45 år gammal.

Somliga menar att han därmed kom billigt undan. Man vet ännu inte idag om Hitler och Bormann kom undan eller inte, men mycket tyder på att de gjorde det. Många andra kom inte undan. De flesta som gav sig hamnade i Nürnbergrättegångarna, och Dönitz var nästan den enda som kom därifrån med någon ära i behåll. Man kan inte blunda för det faktum att Hitler när han gav upp överlämnade vad som var kvar av Tredje Riket i hans händer vittnar om någon sorts ändå hederligt ansvar. Dönitz var ju i princip amiral Canaris efterträdare, ledaren för Tredje Rikets underrättelsetjänst, som Hitler själv alltid respekterat och sett upp till, och som till och med Churchill kallat den mest hederliga mannen i Tyskland.

Det var med blandade känslor vi tog oss före att genomlida den nästan fyra timmar långa dokumentärfilmen om Heinrich Himmler och hans försök och experiment med en ny världskult som alternativ till den gamla. Uppgiften tedde sig som ett oformligt självplågeri. Vi fick ta det i portioner, till en början om tio minuter i taget, men småningom tilltog portionerna, och de sista tre timmarna såg vi i ett svep.

Det är tyvärr en taffligt ihopklistrad dokumentär med långa avsnitt tagna ur andra filmer, slutresultatet är ett mischmasch av olika episoddokumentärer, så att filmen blir ett amatörmässigt lappverk, som dock oavlatligt stegras i intensitet och dramatiskt innehåll med den skakande chockfinalen av andra världskrigets omänskliga inferno, där skräckdokumentären ständigt blir värre och värre i sin oerhördhet.

Man frågar sig vad som är värre, eldstormen i Hamburg har jag aldrig sett närmare belyst, situationen i Ukraina under Stalin är en förfärlig ögonöppnare, Stalinterrorn skildras även i sin monstrositet med förintande obeveklighet, man vet i god tid att man inte kommer undan eldstormen i Dresden, ändå tar den priset, och så vidare.

Emellertid är den första halvtimmen den intressantaste, för det är egentligen bara den som handlar om Himmler. Man får intima inblickar i hans bakgrund, man får följa med i hans dagbok och brev, hans relationer med familjen och dottern förblir alltid rörande, och först när hans karriär tar fart på allvar, när han får ansvaret för SS med 800 medlemmar år 1929 som han sedan expanderar till 200,000, släpper filmen honom för att nästan direkt gå på andra världskriget.

Vad som gör filmen uthärdlig är den mycket kvalitativa musiken, som nästan oavbrutet förgyller filmen. Den är ständigt varierande, Wagner förekommer bara en gång, och det mesta har du aldrig hört förut. Många nya tyska filmer har denna förtjänst av i högsta grad njutbar, intressant och kvalitativ musik. Betyg: 6 av 10.

Felix Kersten (1898-1960) blev Heinrich Himmlers personliga massör redan 1939 och förblev det till slutet av kriget, varunder han vann Himmlers synnerliga förtroende för sitt framgångsrika botande av dennes magbesvär vilket han utnyttjade till att genom övertalning kunna rädda 60,000 judar undan koncentrationslägren. Mot slutet av kriget fick han till och med Himmler att ta emot en företrädare för den Judiska Världskongressen (Norbert Masur) för frigivandet av 7000 kvinnliga fångar från Ravensbruck. Efter kriget bosatte sig Kersten i Sverige och fick svenskt medborgarskap 1953. Hans hustru Irmgard (född Neuschäfer) levde ända till 2004.

Joan Grants romaner om sina tidigare liv

Joan Grant var 30 år när hon kom ut med sin första roman 1937, som slog världen med häpnad. Det var den berömda *Winged Pharaoh*, som i Frans G. Bengtssons översättning på svenska kom att heta "Jag var Egyptens drottning". Det är en roman och ingenting annat, men den är skriven i jag-form precis som om huvudpersonen upplevde allt vad hon upplever i den första dynastins Egypten som om det hände just nu. Den är med andra ord fullkomligt övertygande som skildring av det äldsta (och mest okända) Egypten, i motsats till till exempel Mika Waltaris "Sinuhe Egypten" åtta år senare, som så påtagligt är en ren fabrikation och romantiserad fabulering kring de omvälvningar som markerade Faraos Ekhnatons korta men intensiva och revolutionerande regeringstid. Mika Waltari skrev bara historiska romaner, men Joan Grants romaner är inte bara romaner utan i första hand bildningsromaner – man lär sig mycket av varje bok hon skrev, och hon skrev långt ifrån bara om Egypten. Hennes första roman är egentligen bara en portal och inledning, medan hennes senare romaner, visserligen svårare, i jämförelse är betydligt mera intressanta och djupgående. I jämförelse med dem är *Winged Pharaoh* ytlig.

Betecknande för hennes romaner är deras djupa insiktsfullhet och intimitet med de ämnen hon diskuterar, i synnerhet antik ockultism och forntida hedniska religioner. Egyptologin är bara en av dem. Till hennes andra egyptiska romaner hör *Lord of the Horizon* också om det förhistoriska Egypten, där huvudintrigen rör en avliden mumifierad person som inte kan lämna sin kropp och vars begravning därför måste göras om så att den fångna anden kan befrias från mumien. En annan är "Nilens gåva" (*And so Moses Was Born*) som beskriver omständigheterna kring Moses födelse: Enligt denna roman var utsättandet i en sävbåt på Nilen ett arrangemang tillrättat för att Faraos dotter skulle kunna adoptera honom som den mera exklusiva person han var, medan han i själva verket var Faraos son med en hebreisk kvinna.

Naturligtvis kan ingen av hennes hypoteser och teorier bevisas, de saknar fullkomligt all underbyggnad och källkritik men förblir lika litet omöjliga att motbevisa, i synnerhet då de ändå för det mesta framstår som plausibla.

En av hennes intressantaste romaner är *Return to Elysium* som behandlar Grekland efter perserkrigen och presenterar personer som Euripides, Epikuros, Praxiteles, Asklepios och andra liknande berömdheter men bara med henne själv som kvinna. Alla dessa karaktärer har antagit sina namn och grundat sin egen koloni ute på en grekisk ö kallad Elysium för att komma undan det politiskt infekterade Athen på glid mot inbördeskrig. En annan roman behandlar de förhistoriska kelterna och deras kulturvärld.

Hon erkände det inte själv från början men med tiden, att hennes romaner i själva verket var hågkomster av hennes tidigare liv. Även detta kan ju aldrig bevisas men lika litet motbevisas, och när man läser dem framstår de ändå som mycket mer övertygande och konkreta i sitt återskapande av förgångna kulturvärldar än till exempel Mika Waltaris massiva fabuleringar grundade visserligen på historiska fakta men vidlyftigt hängivna åt egna fantasier och spekulationer.

Andra filmer

Vi hade aldrig kommit på tanken att ge oss på företaget att läsa om Mika Waltaris 600-sidors tegelstensroman "Sinuhe egyptiern" om vi inte råkat komma över 1954 års filmatisering därav "The Egyptian" med Michael Wilding som Ekhnaton som dominerar hela filmen, Gene Tierney som Bachetaton, Jean Simmons som Merit, Victor Mature som Horemheb och Peter Ustinov som Kaptah. Michael Curtiz gjorde denna högintressanta film med tidigare produktioner på sin långa meritlista som "Varg-Larsen" och "Casablanca". Märkligt nog utelämnar filmen fullständigt Nefertiti, som väl är minst lika berömd som Ekhnaton, och även romanens mest rafflande kapitel om utforskningen av Minotaurus labyrint på Kreta, bokens mest filmatiska och bästa del. Emellertid kompenserar filmen boken i mycket, som trots att den är genomgående hur vackert skriven som helst är fruktansvärt långrandig med oändliga transportsträckor som en Wagneropera och som egentligen inte ger karaktärerna mycket liv, då Mika Waltari dominerar dem alla. Det är framför allt detta som filmen kompenserar med beröm godkänt, medan den samtidigt utvecklar den egyptiska intrigen och gör den till en mer intagande berättelse än romanen. Merit, till exempel, är i romanen föga mer än en episod medan hon i filmen blir en bärande huvudperson.

Om vi går framåt i historien och håller oss till romantiseringar därav måste vi ta upp en osedvanligt imponerande indisk film som bygger på en verklig episod i dess historia. Det är svårt att precisera när detta ägde rum, men 1600-talet är en god gissning, då en stor del av intrigen handlar om vräkningen av mogulerna från Delhi.

Bajirao är en Peshwa hos kungen av Pune och därmed den viktigaste generalen i dennes armé. Han råkar ut för den muslimska prinsessan Mastani, det är en Romeo-och-Julia-saga om förbjuden kärlek, då deras passion blir så omöjlig att stävja, att den muslimska prinsessan på eget bevåg beger sig till Pune och tar in hos hovet med den uttryckliga avsikten att vara Bajiraos hustru, fastän han redan är gift och har barn. Naturligtvis uppstår det konflikter, då framför allt Bajiraos moder är en bestämd kvinna som inte kan tolerera muslimer eller fler sonhustrur i familjen, medan Bajiraos lagliga hustru ställer sig mera försonande – filmens mest intagande scen är en försoningsscen mellan dem i en stor dansföreställning. Danserna, arkitekturen, scenografin, kostymerna, det visuella spelar en avgörande huvudroll i denna film och är bländande hela vägen, medan samtidigt intrigen förgylls av poesi och en passionerad kärlek vars äkthet framhävs genom dess imponerande behärskning. Detta är en gripande saga om omöjlig kärlek, därav förhöjd passion, lidande och död med en glödande intensitet och ett flammande bildspråk hela vägen som gör att man bara måste se om den, kanske flera gånger.

En annan indisk film var "Shakespeare Wallah", en av James Ivorys första filmer (1965) som han dock gjorde tillsammans med Satyajit Ray, som stod för klippningen och musiken och även gjorde välbehövliga insatser i regisserandet, vilket märks på filmen. Den skildrar ett resande teatersällskap i Indien som bara spelar Shakespeare och hur detta småningom manövreras ut av utvecklingen genom framför allt TV-vulgariteten. Den blir intressantare ju mera situationen tillspetsas i sin kritiska tragik,

och där förekommer några fullkomligt magnifika scener som åskådliggör kulturkrocken mellan det gamla och det nya, framför allt i en omfattande konfliktscen direkt inne på teatern under pågående föreställning. Det är ingen stor film men väl värd att ses och hedrar både James Ivory och Satyajit Ray.

Om vi fortsätter på teaterspåret måste vi framhålla ”An Inspector Calls” som en av de bästa pjäser som skrivits i modern tid (av J.B.Priestley, hans största succé,) en pjäs som bara kan ha framgång med sig var och hur den än sätts upp, och Guy Hamilton filmade den redan så tidigt som 1953 med ingen mindre än Alastair Sim i huvudrollen som den mystiskt inkräktande polisen – på svenska heter pjäsen ”Det är från polisen”. Ett dödsfall utreds, som visar sig ha varit ett självmordsfall, i vilket samtliga medlemmar i en högborgerlig familj i prominent samhällsställning visar sig ha varit inblandade utan att de haft en aning därom. Bryan Forbes spelar en viktig roll i ett av sina första framträdanden, men det är intrigen som är det väsentliga, som hela tiden tillspetsas och skruvas upp till en upplösning som ingen någonsin hade kunnat drömma om.

En annan sådan genialisk film är ”The Woman in Question” från samma tid som också handlar om en polis utredning av ett outrannsakligt mord. Kvinnan i fråga hade många män inpå sig, och alla förhörs av polisen och ger fullständigt olika bilder av samma kvinna och samma händelser. Även här är upplösningen vad man minst kunde tänka sig.

Om vi håller oss till det genialiska måste vi ge Bernard Shaw en smula utrymme. Hans pjäs om det amerikanska frihetskriget, ”The Devil’s Disciple”, är kanske det bästa som skrivits om detta krig, och filmen lever helt upp till Bernard Shaws suveräna nivå. Huvudrollerna spelas av Kirk Douglas som den oförskämd djävulslärjungen, Burt Lancaster som en ytterst seriös präst som beskriver en hisnande omvandling till en extrem rebell mot engelsmännen, och Laurence Olivier som brittisk general, som dock tar hem spelet åtminstone som skådespelare ehuru han förlorar kriget. Burt Lancasters helomvändelse från präst till krigare i nästan en enda lång tagning är filmens mest imponerande scen.

”The Doctor’s Dilemma” är en helt annan sorts Bernard Shaw-pjäsa, som behandlar samtiden och en konstnärs konflikt med verkligheten. Dirk Bogarde spelar konstnären som lider av dödlig lungtuberkulos, hans sambo Leslie Caron bönfaller en läkare att hjälpa honom som ställer upp men backar ur när han inser vilken oförskämd och samvetlös typ Dirk Bogarde är och överlåter fallet åt sina kolleger, av vilka Robert Morley är en, som oavsiktligt orsakar konstnärens död. Det är en mycket intressant och djupgående läkarstudie i det svåra ämnet etik och samvete i denna yrkesutövning, och man får förmoda att läkaren i fråga aldrig riktigt kunde komma på det klara med om han verkligen handlat rätt eller inte.

”The Wicker Man” från 1973 blev en kultfilm av förståeliga skäl. En polis färdas ut till en av de mest avlägsna skotska öarna för att utrannsaka ett försvinnande och stöter på komplikationer som hela tiden blir mera omfattande, då han finner sig stå i

konflikt med hela öns befolkning i egenskap av en lagens man medan öbefolkningen lyder under helt andra normer och lagar än samhällets. Filmen är fascinerande genom sin folkloristiska kultinriktning, och man får inblickar i keltiska traditioner som går djupt ner i hedenhös men tydligen lever desto intensivare just för sin isolering och undertryckthet. Britt Ekland spelar en viktig roll, som kanske var vad som ledde till att hon blev Mrs. Peter Sellers.

Slutligen måste vi framhålla Robert Aldrichs fantastiska film ”The Player” som den kanske mest genialiska av alla dessa genialiska filmer presenterade i detta nummer. Den skildrar Hollywood från insidan, och man får möta nästan alla 1992 års berömdheter därifrån, som alla får en liten biroll att spela. Det hela handlar om ett mord som huvudpersonen, en manusförfattare, blir misstänkt för med omfattande intriger och komplikationer som följd, läget blir hela tiden mera allvarligt, men allt är så ytterst underfundigt och äkta hela vägen, detta är underhållning när den är som allra mest fyndig, spirituellt och intelligent, och även om de svåra svängarna är svåra att hänga med i då hastigheten hela tiden är maximerad är det just därför en film man aldrig glömmer och gärna ser om.

Några milstenar, december 2016

- 15 50 år sedan Walt Disney dog.
- 16 100 år sedan mordet på Rasputin. ”Den som mördar mig mördar Ryssland.”
- 20 Uri Geller 70 år.
20 år sedan Carl Sagan gick bort 62 år gammal.
- 21 150-årsminnet av Fettermanmassakern, en av få indiansegrar över amerikanerna.
- 26 Thomas Grey (poet) 300 år.
- 27 30 år sedan Lars-Erik Larsson gick bort.
- 28 50 år sedan Kina började spränga atombomber.
- 29 Marianne Faithfull 70 år.
- 31 Patti Smith 70 år.

Prövningsresan, del 1: Snabba ryck till Manali

”Lugna resan” var idealisk på alla sätt medan dock vädret saboterade allt. Delvis för att kompensera mig satsade jag på en ny Indienresa till senhösten i hopp om bättre tur med vädret. Förhoppningen infriades med besked, vädret var oavbrutet gynnsamt och nästan idealiskt hela vägen, medan dock allting annat gick på tok...

Som lämplig inledning till denna årets andra Himalayaresa genomgick jag en omfattande läkarundersökning en vecka innan genom projektet Scapis, som på måfå utväljer människor runt hela landet, 5000 bara från Göteborgstrakten, (jag var nummer 4500-någonting,) för att genom grundlig undersökning av allmän lung- och hjärtverksamhet komma till rätta med främst lungsjukdomen KOL samt även förebygga andra hjärt- och lungsjukdomar. Som final på den preliminära undersökningen fick jag cykla i åtta minuter under ständigt ökat motstånd (uppförsbacke), och slutresultatet förbluffade läkaren, som menade att min kondition var så god att den knappast kunde bli bättre.

Allt gick bra under resan ända fram till Simla. Efter veckor av oavbrutet regn bjöd avresedagen på hyfsat väder, och även om fem timmars väntan i Helsingfors var olidligt tålamodsprövande kunde man ändå stå ut och överleva det om dock med svårighet – man var ju otålig att komma iväg söderut och upp i bergen fortast möjligt.

Den japanska trängseln på Vanda flygfält var anmärkningsvärt dominerande. I vissa hallar kunde man knappt komma fram för bara japaner.

På flyget mötte jag en okänd släkting. Vårdinnan för flygets service hette Graeffe, och då det var ett bekant namn sökte jag upp henne vid ett lämpligt tillfälle. Jo, det visade sig att Saga Graeffe, en av min mormors kusiner, var hennes farmor, som levtt ända in på 2000-talet. Tyvärr hade vi inte möjlighet att närmare utreda släktträdets alla förgreningar. Jag hade gärna frågat henne närmare om hennes eventuella relationer med den andra kusinläkten Starck.

Enda incidenten ombord inträffade under serveringen. Det uppstod turbulenser. Serveringen avbröts innan den riktigt hunnit börja, och det blev förbjudet att gå på toaletten. Fastän turbulensen upphörde nästan genast tog det lång tid för serveringen att komma i gång igen, så vi fick mat först klockan 22. Det var ej mer än den vanliga minimala flygplansmaten, men man fick kompensera den med obegränsade mängder rödvin.

Som medpassagerare bredvid mig hade jag en mycket sympatisk medelålders indier som bara såg filmer hela tiden och inte sov en blund. En av filmerna han såg var en praktuppvisning av historisk Bollywoodshow med extrem romantik, både rövar-, krigs- och riktig romantik blandad med bländande sång- och dansuppvisningar och med en medeltida kostymprakt som gjorde varje scen till en bildlig njutning hur ytlig själva storyn och replikerna än var. Bollywood har mycket att bjuda på, men denna historiska extremromantiska färgpraktfilm av scenografisk oavbruten virtuositet var minst sagt imponerande.

Bussen från flygfältet till bussterminalen var så packad med sikher och deras massor av koffertbagage att de trängdes och slogs till och med för att köa utanför dörren. Någon gav mig rådet att ta nästa buss.

Vid bussterminalen fann jag omedelbart rätt Simlabuss, och 10-timmars bussresan dit i strålände solsken förlöpte utan incidenter, men i Simla fungerade inte biljettkontoret. Det var helt enkelt obemannat och vägrade låta sig bemannas.

Genom att fråga mig fram fann jag till slut ett litet undanskymt extra biljettkontor där alla stod och trängdes både innanför och utanför. Jag fick rådet att komma tillbaka en halv timme senare.

Naturligtvis var det ett risktagande att resa till Indien bara några dagar före Diwali, men meningen var ju att komma i tid till Diwali, vilket jag missat senast. En halvtimme senare fick jag min biljett och kunde lugnt ta mig upp till staden för en traditionell invigning av ännu en Indienresa på *the Indian Coffee House*.

Jag hade meddelat min vän Nick (från 2013) att jag skulle vara där, men han dök inte upp. Det var bara att i god tid bege sig ner till skyttelbussen igen. Denna var överfull, och jag fick till nöds plats som sista passagerare stående i dörröppningen, medan den närmaste sittande passageraren noggrant förvaltade min känsliga plastpåse med dess outhärliga flaska.

Natten på bussen till Manali blev svår. Jag hade oturen att till medpassagerare få en otymplig ung man som hela tiden klängde på mig mest i sömnen. Fastän hans kompis på andra sidan flyttade bort och utrymmet blev rymligare fortsatte han att pressa på mig och luta sig på mig. Det blev ingen sömn att tala om. Därtill rusade bussen i en rasande fart och krängde och slängde i krökarna hela tiden, så vi kom fram alldeles för tidigt redan halv 6 efter bara åtta timmar, och det var svinkallt på morgonen.

Till min stora häpnad, överraskning och glädje var Raju där och mötte mig. Jag hade meddelat honom om min ankomst, vilket han tagit ad notam. Han sände genast iväg mig till Greenland och berättade att han ringt till sin partner och bett honom låsa upp åt mig.

Där var det bara att dra något gammalt över sig, dra öronen åt sig och somna efter en välkomstdrink. Man var hemma igen och i tid för Diwali.

När man vaknade upp igen efter två timmar var det 13 grader i rummet, men efter frukost och man släppt in den värmande solen var man levande igen, och det var bara att kompensera sig efter tre dåliga nätter och 39 timmars sittande resa dag och natt.

(I nästa nummer: *Den nya konferensen och Laila Roth.*)

P.S. Den 30 november avslutades min omfattande läkarundersökning genom Scapisprojektet. Tyvärr kunde man hos mig inte finna något spår av någon åderförkalkning.

Lugna resan, del 3: Årets första trek

Jag lämnade Manali under värsta tänkbara väder och omständigheter. Det hade regnat hela föregående eftermiddag, och det fortsatte på morgonen. Vid busshållplatsen anlände aldrig bussen. Plötsligt uppenbarade sig en gammal vän. Det var min käre lille pigge chaufför från förra året, som då kört mig från Padum till Lamayuru. Även han kände genast igen mig men kunde först inte riktigt placera mig. Jag fick hjälpa honom på traven, och då var återseendet genast desto hjärtligare. Vilket sammanträffande! Han erbjöd mig genast att köra oss hela vägen till Leh på 13 timmar, från 10 till 23 utan uppehåll. Vi ville ännu ge bussen en chans, så jag lovade honom att komma med om det inte fanns plats i bussen.

Detta kunde man aldrig vara säker på att fanns, då ingen buss startade mot Keylong direkt från Manali utan vanligen från Kullu eller Delhi, så att de var sprängfyllda redan i Manali. Detta hade jag upplevt en gång förut och fått stå över Rohtangpasset större delen av de sex timmarna till Keylong.

För att undvika detta hade jag dagen innan ställt förfrågningar till biljettförsäljaren. Han hade sagt att det var omöjligt att boka men att det ”säkert skulle ordna sig”.

Det gjorde det naturligtvis inte. Min blivande reskamrat var en schweizare från St. Moritz-trakten, och när bussen kom i regnet en timme försenad var den sprängfylld, och alla trängdes med varandra. Vi beslöt att satsa på min gamle chaufförväns taxi.

Denna hade under tiden hunnit bli fullbokad, men hans brorson skulle föra en annan taxi senare klockan 3 eller 4 och komma fram ungefär samma tid på natten. Detta var inte attraktivt.

Jag skyndade tillbaka, och just då kom en annan buss där det fanns lediga platser. Saken var klar. Vi hoppade på den.

Det var regn hela vägen upp till det förskräckliga Rohtangpasset, och det var inte bara bilar och truckar som kämpade i dyn utan även motorcyklister. Dessa verkade mer eller mindre permanent strandade, där ingen av deras tunga fräsiga kanondunder-motorcyklar verkade ha något liv i sig mera. De inte ens flämtade där de låg och hade gett upp, och deras supertuffa skinnklädda förare var ordentligt leriga upp till höften och högre. Hjulen bara sladdade runt i den sega geggan och spydde fullkomligt ner sina heroiska landsvägsriddarherrar med gyttja. Det blev bara värre för varje nytt krampaktigt försök de gjorde att försöka få sina nersmorda supermaskiner på fötter. Hjulen gick visserligen runt men körde bara ner sig ytterligare i gyttjan och fortsatte spy ner sina herrar i ytterligare incementeringar av smutsigaste tänkbara gyttja i den mest ofrivilliga tänkbara och massivt dyngspridande gyttjebrottnings.

Men över passet kom vi, men det var som att färdas i ett gammalt skepp i storm under oavbrutet krängande och slängande medan man inte såg ett vittin för den ogenomträngligt kompakta mjölkdimman.

Det regnade ännu när vi kom ner till Kokhsar, medan det verkade ljusna en aning mot norr. I Kokhsar hann man knappt med en kopp te, då man även måste låta rinna av sig och inskriva sig vid checkposten; men sedan blev småningom vägarna och vädret bättre. Vi nådde Keylong 15.30 efter 112 kilometer på 6,5 timmar.

I Keylong tog vi in på Galtang vid busstationen för omväxlings skull. Även där hade de ett *dormitory* för sex personer med dessutom varmvatten och dusch. Roman, min vän, ville dock inte bo där utan hade råd med ett privat rum.

Jag hade precis tid att i traditionell ordning bege mig upp till klostret, vilket tog en halvtimme. Då vädret hotade med mera regn tog jag inte kameran med mig, vilket jag fick bittert ångra, då inget regn kom och det mulna skymningslandskapet, ett av de vackraste i Indien, bjöd på förtrollande ljussättning. Man måste alltid ha kameran med sig.

Jag kom lagom ner för att kunna köpa min biljett för morgondagen och stötte därefter samman med Roman, som också fixat sin, så allt var ordnat.

Roman var för första gången i Indien och hade egentligen inte alls velat komma hit. Det var hans flickväns fel. Hon var Indientusiast och hade släpat iväg med honom till Rishikesh där han vantrivts med den ångande fuktigheten och regnet. I Dharamsala hade det också bara regnat när han flydde dit. I Manali uppenbarade sig chansen att komma bort från regnet genom bussen till Leh – monsuntiden var ju alldeles fel säsong för Indien, om man inte tog sig över kölen till Ladakh.

Han förvånade sig över min låga budget – 1000 rupier om dagen eller 15 dollar (140 kronor). Själv var han ju schweizare och kunde i princip ha råd med vad som helst i Indien. Som ofrivillig Indienbesökare var hans grundinställning dock den att åtminstone göra det bästa av saken.

(I nästa nummer: *Kris vid Sarchu.*)

Tillbaka till Zanskar, del 16: Fullmåne i Lamayuru – den andra trekken.

Jag vaknade vid tretiden och kunde inte låta bli att kasta en blick ut på månlandskapet i fullmånens sken. Det var sagolikt. Man såg varje detalj i landskapet hur tydligt som helst, men då allt var släckt och mörkt och ljudlöst var allting draperat i mörkblått med en oändligt fascinerande trolsk inverkan.

Kana från Osaka visste inte riktigt vad hon skulle göra under dagen som kom, så hon skulle antagligen bara hänga omkring och se vad hon kunde göra. Själv företog jag mig den sedvanliga trekken till Wanla.

Jag tog för givet att det skulle vara den vanliga angenäma och lilla trekken till Wanla, men så var inte fallet. Redan på vägen till passet såg jag att slagregn hade åstadkommit betydande skador och brutit sönder vägen. På väg ner från passet mötte jag en guide med två äldre vandrare. Guiden berättade att de bara gått till passet och sedan vänt igen, då vägen till Wanla var allvarligt störd av regnen. Han berättade dock att flera grupper gått igenom, så jag beslöt att åtminstone se hur långt jag kunde komma.

Det visade sig att vägen var brutalt förstörd längs hela vägen. Regnmassorna hade helt enkelt spolat bort hela vägen och dessutom täppt igen den med jordskred. Det förekom både sjöar och trafik hinder genom jordras som man måste klättra över. Ladakhs lättaste och mest angenäma trek hade i ett slag gjorts besvärlig och svår på gränsen till oframkomlig. Jag förstår inte hur man fortfarande kunde föra ponnyhästar längs denna trek – det låg ändå hästskit längs hela vägen.

Sålunda kom man sent fram och uttröttad fram till Wanla. Inget ställe var öppet. Jag besökte ändå klostret, där de oändliga restaureringsarbetena fortfarande pågick, och när jag fortsatte sökandet efter en kopp te där nere mötte jag en tysk från Stuttgart ute i samma ärende. Vi kammade igenom hela byn utan resultat. Till slut hänvisades vi av en lokal gubbe till ett ställe utan namn bakom de andra husen, där mycket riktigt en dam serverade te och mat enligt *home stay*-praxis. Miki från Stuttgart stannade till lunch, medan jag gav mig av igen efter två koppar te, då jag visste att återvägen skulle bli extra besvärlig.

Miki hade kommit ner hela vägen från Lamayuru före mig och med tung packning dessutom. Inte konstigt att han ville vänta med att återvända hela vägen.

Den *blev* extra besvärlig. Nu gällde det att klättra hela vägen uppför över alla trafik hinder med jordras, blockeringar, små sjöar, nya branta branter och upp till passet hela vägen under brännande sol och utan ett moln på himmelen.

Då det var så vackert väder var luften extremt torr och het, så att munnen torkade till gummi hela tiden. Jag hade vatten med mig men inte tillräckligt. Vilopauserna i de få skuggställen som bjöds var många och långa.

När jag kom fram efter två timmar och 50 minuter var jag fullkomligt uttröttad och drack genast en halv liter vatten plus en liten whisky – den första i Lamayuru. Hela trekken hade varit på 6,5 timmar i mördande solgass med en timmes uppehåll i Wanla. Jag undrade just hur Miki skulle klara detta med sin massiva packning.

Trekens prövningar avgjorde Photaksar-frågan. I min ålder skulle jag aldrig kunna föra en packning denna väg i dess översaboterade tillstånd till Wanla och

vidare till Hanupattar och Photaksar. Jag fick meddela detta till Lobsang och Ellen per mail, som de skulle få i efterhand.

Internet fungerade i Lamayuru som vanligt ibland. Jag träffade mitt gamla värdfolk i Dragon-värdshuset och dessutom deras gamle restaurangchef som varit frånvarande i ett antal år, vilket var ett kärt återseende. Värdfolket förklarade att min värd på Shangri La numera arbetade i Leh i ett försök att komma bort från spriten.

På eftermiddagen kom det ett sällskap på tre trevliga motorcyklister till Shangri La av vilka en var en ung dam från Göteborg som inte hade fått tala svenska på två månader. I mitt sällskap kunde hon frossa i detta. Hon hade haft en allvarlig incident på vägen till Lamayuru då motorcykeln sladdat och välvt och hela ekipaget hamnat upp och ner. Det var en hårsman från att hon farit ut med motorcykeln ned för branten, och dessutom klarade hon sig utan skador, men naturligtvis var hon chockad. Det var hennes första incident i Indien under sina två månader här.

De andra två var en Londonbo som bodde i Australien och en israel. Vi hade en trevlig middag tillsammans på kvällen på fyra man hand medan japankan lyste med sin frånvaro.

Jag försökte även med Dragons internet under dagen, men det lyste rött, medan min baklogg tornade upp sig för femte dagen.

De avreste igen på morgonen, men vi kunde i alla fall träffas till frukost. Adeline frågade mig som varje hindu om jag var gift och hade familj. Det hade jag ju inte, men då hon var svenska fick jag berätta hela historien om det enda äktenskap jag en gång var nära att ingå.

Prästerna som vägrade viga oss var tre. Då jag var katolik var det komplicerat, så vi vände oss till så neutrala möjligheter som möjligt. Vi vände oss först till Ludwig Schatter i den tyska församlingen då hon stod den församlingen närmast, men han hade vigt henne där en gång förut och ville inte göra det på nytt.

Jag vände mig då till den ortodoxa församlingen som den neutralaste tänkbara, men prästen där, som var mycket vänlig och förbindlig, beklagade att man måste vara ortodox för att kunna gifta sig där.

Så återstod min vän Christer Gardemeister, som var hur villig som helst som liberal oberoende präst som förkunnade att Svenska Kyrkan hade högt till tak, men ju mer han lärde känna min dam, desto mer betänksam blev han, och slutligen strandade företaget på en formalitet som ursäkt – jag minns inte ens vad det var. Christer ville helt enkelt inte viga oss.

Han fick rätt när det fria förhållandet abrupt tog slut den 8 maj 1984 (samma dag som jag två år senare med omedelbar verkan lade in om avsked som organist från den judiska församlingen,) och hon fann nästan genast en ny man som hon gifte sig med och förblivit gift med sedan dess. Han är mycket sympatisk, jag tycker om honom, en godmodig cellist, och fastän vi har träffats på nytt på neutral mark efter 30 år vill hon inte ha något med mig att göra för att undvika att störas i sitt äktenskap. Jag skrev ett försonande mail till henne som visade att jag inte glömt något av vår passionerade affär, som hon enligt egen uppgift vägrade att ens läsa. Sedan dess har hon aldrig återvänt till vår neutrala mark.

(I nästa nummer: *Den tredje trekken.*)

Mysteriets lösning – en förklaring

En frågeställning som ständigt uppkommer är hur jag klarar av mina resor ekonomiskt. I detta år blev jag ålderspensionär, varigenom frågan om bostadstillägg åter aktualiserades genom att jag måste ansöka därom på nytt. I samband med de åtföljande diskussionerna med Pensionsmyndigheten skrev jag följande brev till dem, som i någon mån besvarar den frågan:

”Min far avled i februari 1993 och lämnade vid sitt frånfälle i arv åt sin hustru och fyra barn en liten förmögenhet med instruktion om att den inte skulle användas till annat än resor. Min arvedel placerade jag omgående i långsiktiga fonder, och med ett enda undantag (en omfattande Tibetexpedition 1997) har jag aldrig behövt röra de pengarna, då jag alltid genomfört mina resor på budgetbasis, den allra senaste nu i augusti-september på fem veckor i indiska Himalaya för sammanlagt 8200 kronor. Följaktligen har fondsparandet ständigt tillväxt och en stor del kunnat bindas för femårsperioder. Jag har aldrig ens brytt mig om att följa med utvecklingen på dessa fonder utan bara låtit dem vara och alltid lagt årsrapporterna därom till handlingarna utan att närmare bry mig om dem. Deras faktiska belopp har därför i det närmaste varit okända för mig. Jag har litat tyst på Handelsbanken och följt deras råd när de givit mig sådana, vilket varit ytterst sällan.

Det skulle inte kännas riktigt om dessa långsiktiga fonder nu måste användas för att klara av min hyra. Ej heller vill jag gärna flytta från en bostad jag trivts i under 25 år. Därför vore jag naturligtvis utomordentligt tacksam för fortsatta bostadstillägg som hittills.”

Bostadstillägget beviljades utan att jag ens behövde avsända brevet.

Göteborg 30 november 2016

God Jul !!